

Nr 203.

Av herr **Tjällgren m. fl.**, om höjning av pensionsåldern för i statens tjänst anställda.

Gällande bestämmelser med avseende på pensionsålderns inträde för de statsanställda datera sig i huvudsak från år 1934, då en generell sänkning av densamma inom civilförvaltningen genomfördes. Sänkningen innebar en sådan nedsättning av pensionsåldrarna, att desamma skulle utgöra 60 år för tjänstemän, tillhörande 1—12 lönegraderna, med undantag för vissa grupper, för vilka pensionsåldern bestämdes till 63 år, och 65 år för högre tjänstemän. Motiveringen för denna sänkning byggde på synpunkter sammanhängande med förvaltningens effektivitet, och för befattningshavarna i de lägre graderna åberopades även sociala skäl. Beslutet torde också i ganska hög grad ha influerats av den vid nämnda tidpunkt rådande stora ungdomsarbetslösheten.

Frågan om en höjning av pensionåldrarna har sedan vid ett flertal olika tillfällen underställts riksdagens prövning genom motioner. Redan vid 1940 års riksdag begärdes i då väckta motioner utredning av denna fråga. Dessa motioner motiverades därmed, att de förhållanden, som rådde år 1934, numera så väsentligt förändrats, att en ny omprövning av frågan vore påkallad. Bankoutskottet, som behandlade motionerna, ansåg emellertid, att en sådan omprövning icke borde göras, förrän en längre tids erfarenhet vunnits av 1934 års beslut. Det underströk dock, att denna ståndpunkt icke borde föranleda att spørsmålet om ett utnyttjande av ökad omfattning av äldre statstjänstemäns arbetskraft sköts åt sidan. En lämplig lösning härvidlag ansåg utskottet vara, att tjänstedugliga befattningshavare medgäves rätt att kvarstå i tjänst efter pensionsålderns inträde. I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för en vidgad tillämpning av bestämmelserna om anstånd med avsked ur tjänst och att begära utredning om förlängning av den gällande anståndstiden.

Den av 1940 års riksdag begärda utredningen verkställdes sedan av 1938 års pensionsakkunniga, vilka framlade förslag om ändrade regler för anstånd med avsked ur tjänst. Förslaget upptogs i propositionen nr 339 till 1941 års höstriksdag angående nytt allmänt tjänstepensionsreglemente och godkändes av riksdagen. Enligt de sålunda nu gällande bestämmelserna kan myndighet, då särskilda skäl därtill finnas, medge ordinarie tjänsteman,

som är fullt arbetsduglig, anstånd med avsked intill ett år efter pensionsålderns inträde, och Kungl. Maj:t kan, då särskilda omständigheter motivera detta, medgiva kvarstående i tjänst ytterligare högst två år. Motsvarande bestämmelser gälla även för icke ordinarie befattningshavare. Beträffande arbetare i statens tjänst, för vilka 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare gäller, kan anstånd med entledigande erhållas för en tid av intill två år eller den längre tid Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter bestämmer.

Även vid 1941 års höstriksdag väcktes i samband med propositionen om nytt tjänstereglemente motioner, vari yrkades höjning av pensionsåldrarna. De avslogos med ungefär samma motivering som föregående år, men bankoutskottet ville i sitt utlåtande dock icke förneka möjligheten av att utvecklingen framdeles i olika hänseenden kunde gå dithän att en höjning av pensionsåldrarna blev ofrånkomlig. Något hinder att efter det allmänna tjänstepensionsreglementets antagande höja pensionsåldrarna fanns icke, ty enligt detta skulle tjänstemännen bli skyldiga att underkasta sig ändringar med avseende på pensionsåldern.

Under krigsåren, då den militära beredskapen krävde stor tillgång på personal, tillämpades i ganska stor omfattning möjligheten att bevilja anstånd med avsked ur tjänst för att på så sätt utnyttja de äldres arbetskraft. Detta var särskilt fallet med befattningshavare i lägre grader samt arbetare i statens tjänst. Under sista krigsåret började dock en återhållsamhet med beviljande av anstånd att tillämpas.

Även vid 1943, 1944 och 1945 års riksdagar väcktes motioner med yrkanden om en allmän höjning av pensionsåldern. Samtliga dessa motioner avslogos dock av riksdagen, som ansåg, att denna fråga icke borde upptagas till allvarligt övervägande, förrän förhållandena på arbetsmarknaden efter ett kommande fredsslut bättre kunde överblickas.

Enligt vår mening är tidpunkten nu inne att taga ställning till denna betydelsefulla fråga. Det råder för närvarande stor brist på arbetskraft inom snart sagt alla områden av näringslivet. Vårt ekonomiska framåtskridande hämmas av denna arbetskraftsbrist, som knappast torde kunna hävas på mycket lång tid. Det befolkningspolitiska läget är sådant, att antalet personer i de arbetsföra åldrarna krymper samman. Därtill kommer att samhällets försörjningsbörda för de gamla kraftigt ökat och kommer att ökas än mer. I denna situation måste de produktiva åldersklasserna stegra sina arbetsprestationer för att kunna uppfylla sina förpliktelser. Från dessa ekonomiska utgångspunkter framstår det som angeläget, att samhället utnyttjar all tillgänglig arbetskraft. Fullt arbetsföra personer böra få behålla sina anställningar så länge deras arbetskraft tillåter detta.

Detta gäller näringslivet i sin helhet, och samma skäl kunna även anföras beträffande statens befattningshavare. Om pensionsåldern för dessa

höjes, blir detta även till fördel för det produktiva näringslivet. Faran för att statsförvaltningens effektivitet skulle komma att minskas därigenom, att äldre befattningshavare få kvarstå i tjänst, torde icke böra överdrivas. En befattningshavare, som nu är skyldig att avgå ur tjänst vid 60 års ålder, torde knappast i regel vid denna tidpunkt vara så sliten av sitt arbete, att hans arbetsförmåga icke skulle kunna utnyttjas ytterligare någon tid. Han torde kunna fortsätta sitt arbete utan att hans prestationsförmåga försämras. Den förbättrade levnadsstandarden under de senaste decennierna har medfört en glädjande förbättring av folkhälsan. Därav har följt, att den produktiva delen av en människas liv blivit längre, vilket samhället enligt vår mening bör begagna sig av. Det skulle säkert vara till fördel både för samhället och för den enskilde själv. Om en människa allt för tidigt avkopplas från sitt yrkesarbete, kan detta ofta i psykiskt hänseende bli till skada för henne. Man kan av de här anförda skälen överväga en höjning av pensionsåldern med vissa år för de befattningshavare, som nu äro skyldiga att avgå vid 60 års ålder. Även för de högre tjänstemän, vilkas pensionsålder inträder vid fyllda 65 år, torde en höjning av pensionsåldern kunna övervägas. De erfarenheter, som vunnits av systemet med anstånd från avgång ur tjänst under de senare åren, torde ge belägg för att detta utan risker för vare sig det allmänna eller den enskilde tjänstemannen kan ske. Man har säkerligen icke anledning att räkna med motstånd från tjänstemännens sida mot ett förslag att höja pensionsåldern. Tvärtom kan man förmoda, att många tjänstemän skulle hälsa en dylik förlängning av tjänstetiden med tillfredsställelse.

Det må till sist nämnas, att pensionsåldern i Sverige relativt sett är låg i jämförelse med vad som är fallet i andra länder. På grund av de förbättrade levnadsvillkoren har medellivslängden blivit högre i Sverige än på de flesta andra håll. Också från dessa synpunkter föreligger anledning att höja pensionsåldern i vårt land.

På grund av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning angående höjning av pensionsåldern för de i statens tjänst anställda samt att Kungl. Maj:t därefter för riksdagen måtte framlägga förslag i ämnet.

Stockholm i januari 1947.

L. Tjällgren.

Erik von Heland.

Arthur Heiding.

Karl Persson.

Ivar Persson.

Gust. E. Andersson.

Lars E. Andersson.

Gustav Hallagård.

Bernhard Näsquard.

Gärda Svenson.